

وضعیت نظام مالیاتی و چگونگی بهبود

وصول درآمدهای مالیاتی

محمد وصال

دانشگاه صنعتی شریف

۱۲ شهریور ۱۳۹۸

موسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی

مقدمه: مالیات و وظایف دولت

بازتوزیع

تعدیل فاصله طبقاتی

حمایت از گروه‌های آسیب‌پذیر

مقابله با شکست بازار

کالاهای عمومی: ایجاد نهاد و زیرساخت،
امنیت، بهداشت، آموزش و ...

اثرات بیرونی: ترغیب و تنبیه فعالیت‌های
اقتصادی

ایجاد پایداری اقتصادی

مقدمه: هزینه های مالیات ستانی

اختلال در کارایی

تغییر رفتار آحاد اقتصادی

تغییر ترکیب نهاده های تولید

ایجاد اختلال در فضای کسب و کار

کاهش انگیزه کارآفرینی

...

هزینه های سربار مدیریت و تمکین

ایجاد هزینه برای دولت (هزینه مدیریت)

ایجاد هزینه برای مردم (هزینه تمکین)

مقدمه

- وضعیت فعلی نظام مالیاتی چگونه است؟
- ابعاد مختلف اصلاح نظام مالیاتی چیست؟
- جهت‌گیری کلان اصلاحات چگونه باید باشد؟

وضعیت نظام مالیاتی

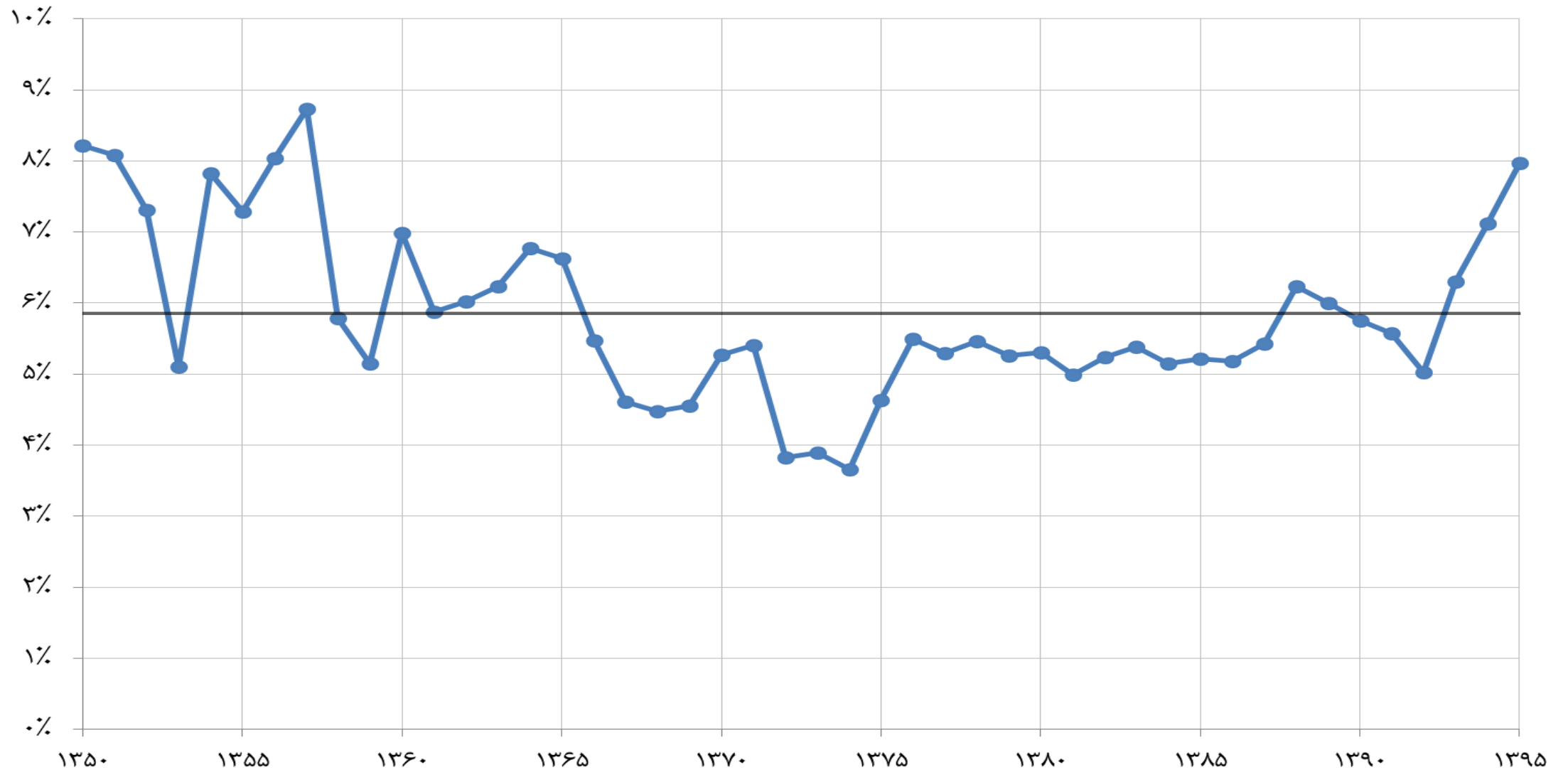
چارچوب کلی اصلاح نظام مالیاتی

اصلاحات پیشنهادی کوتاه‌مدت و بلندمدت

وضعیت موجود

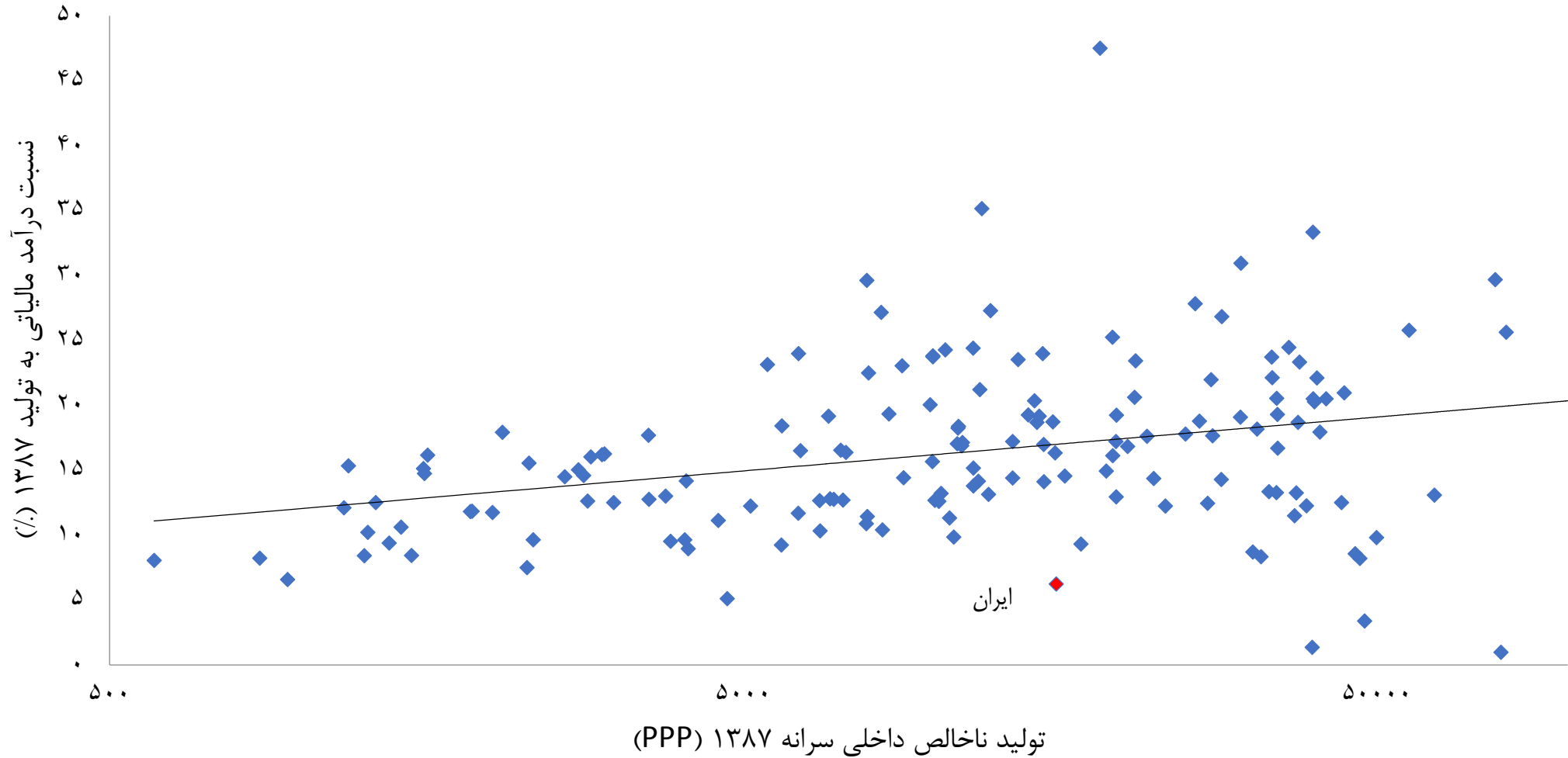
- نسبت مالیات به تولید ناخالص داخلی پایین
- اختلالات زیاد نظام مالیاتی – بیمه‌ای برای فعالیتهای اقتصادی
- تغییرات مداوم قوانین و مقررات مالیاتی
- نیاز دولت به درآمدهای مالیاتی: کسری بودجه زیاد
- نابسامانی نظام مالی مرکزی – محلی

سهم درآمدهای مالیاتی از تولید

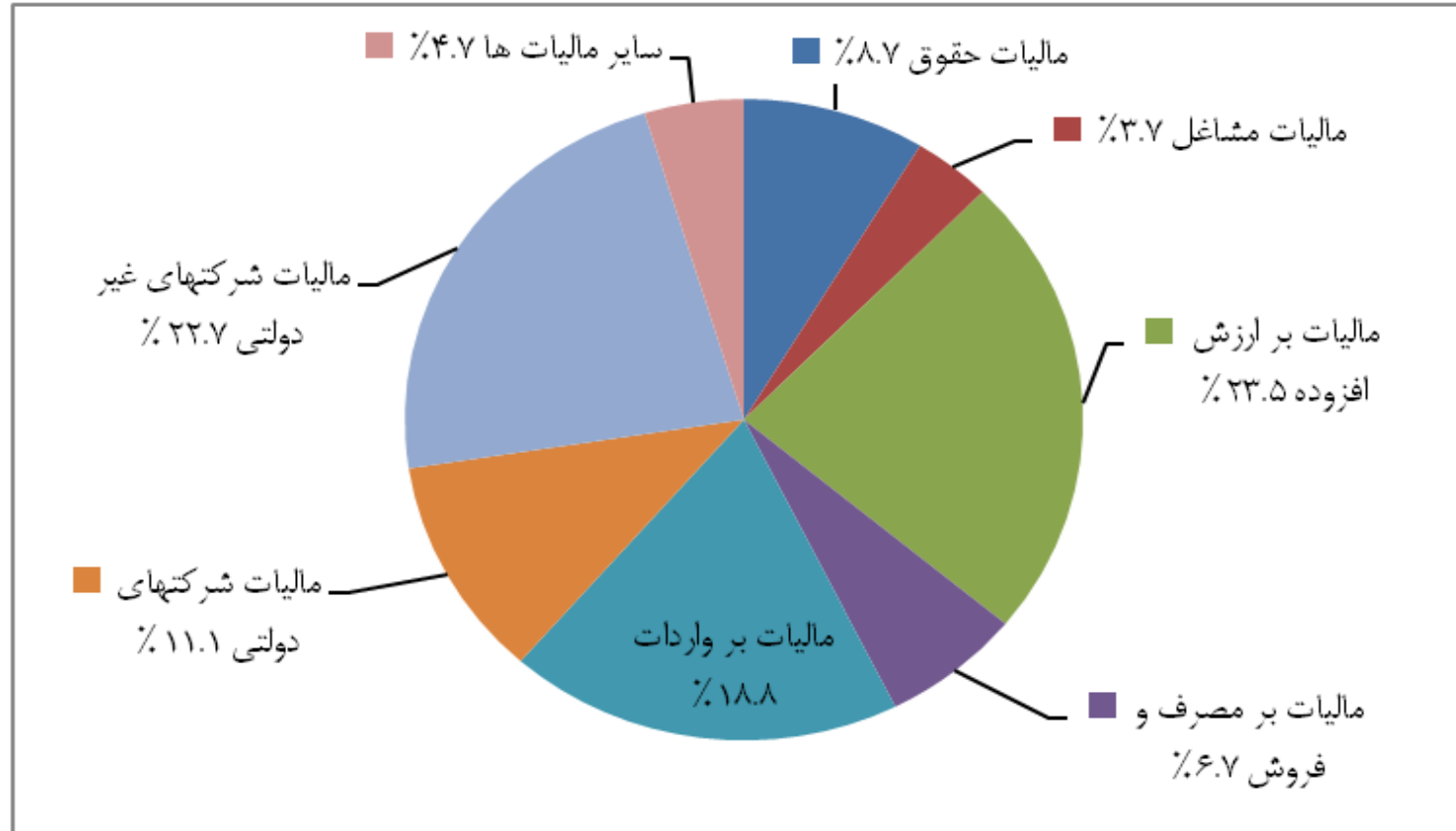
توضیحات: درآمدهای مالیاتی (بدون مالیات عملکرد نفت و تسعیر نرخ ارز) به تولید ناخالص داخلی تقسیم شده است. متوسط این نسبت در بازه ی ۱۳۵۰ تا ۱۳۹۵ حدوداً ۵,۹ درصد بوده است که خط افقی مشکی آنرا نشان می دهد. منبع: سازمان امور مالیاتی، بانک مرکزی

درآمدهای مالیاتی ایران و دیگر کشورها (1387)

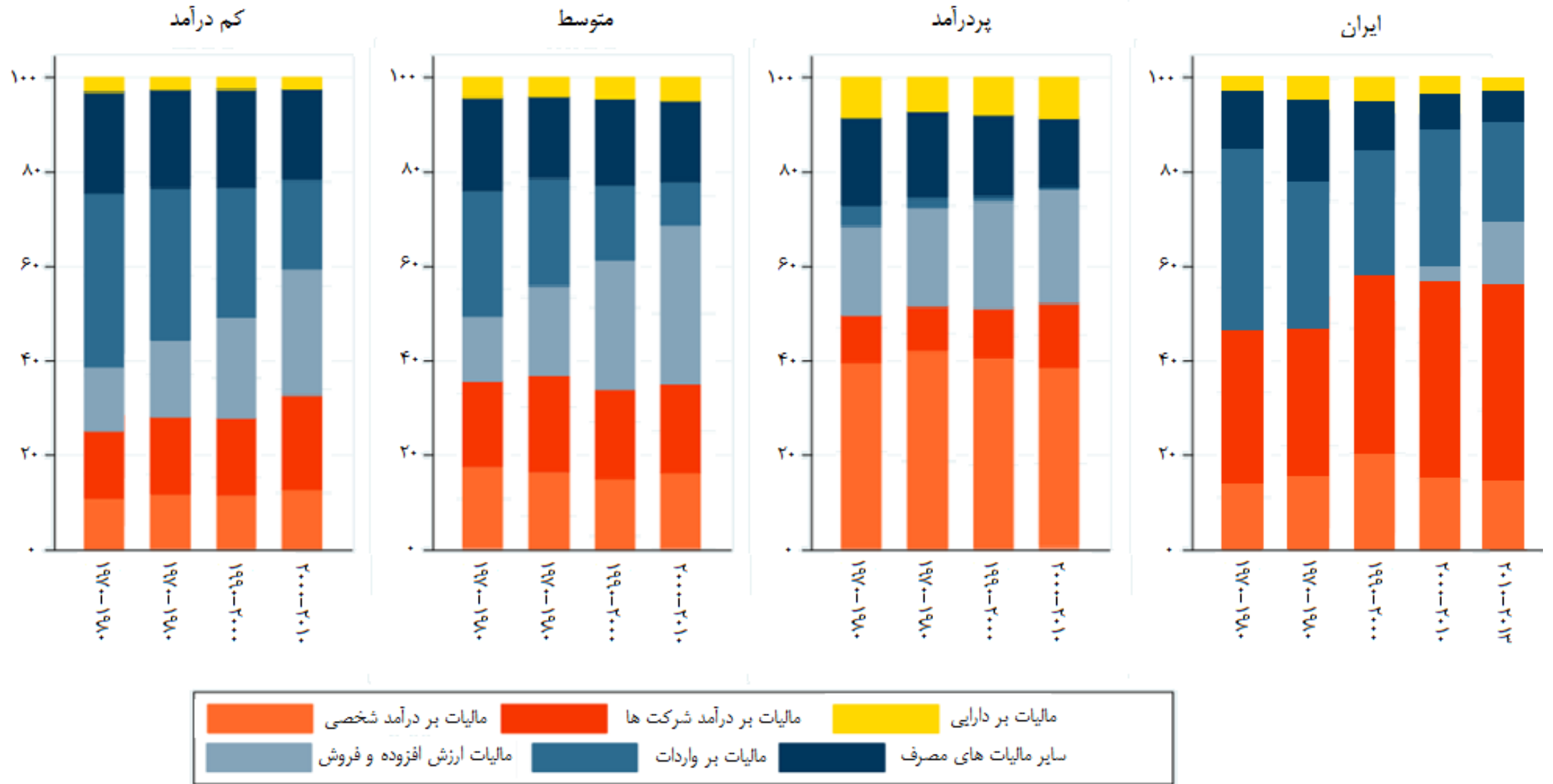
منبع: شاخص‌های توسعه جهانی، بانک جهانی

سهم ابزارهای مختلف مالیاتی (1393)

منبع: سازمان امور مالیاتی

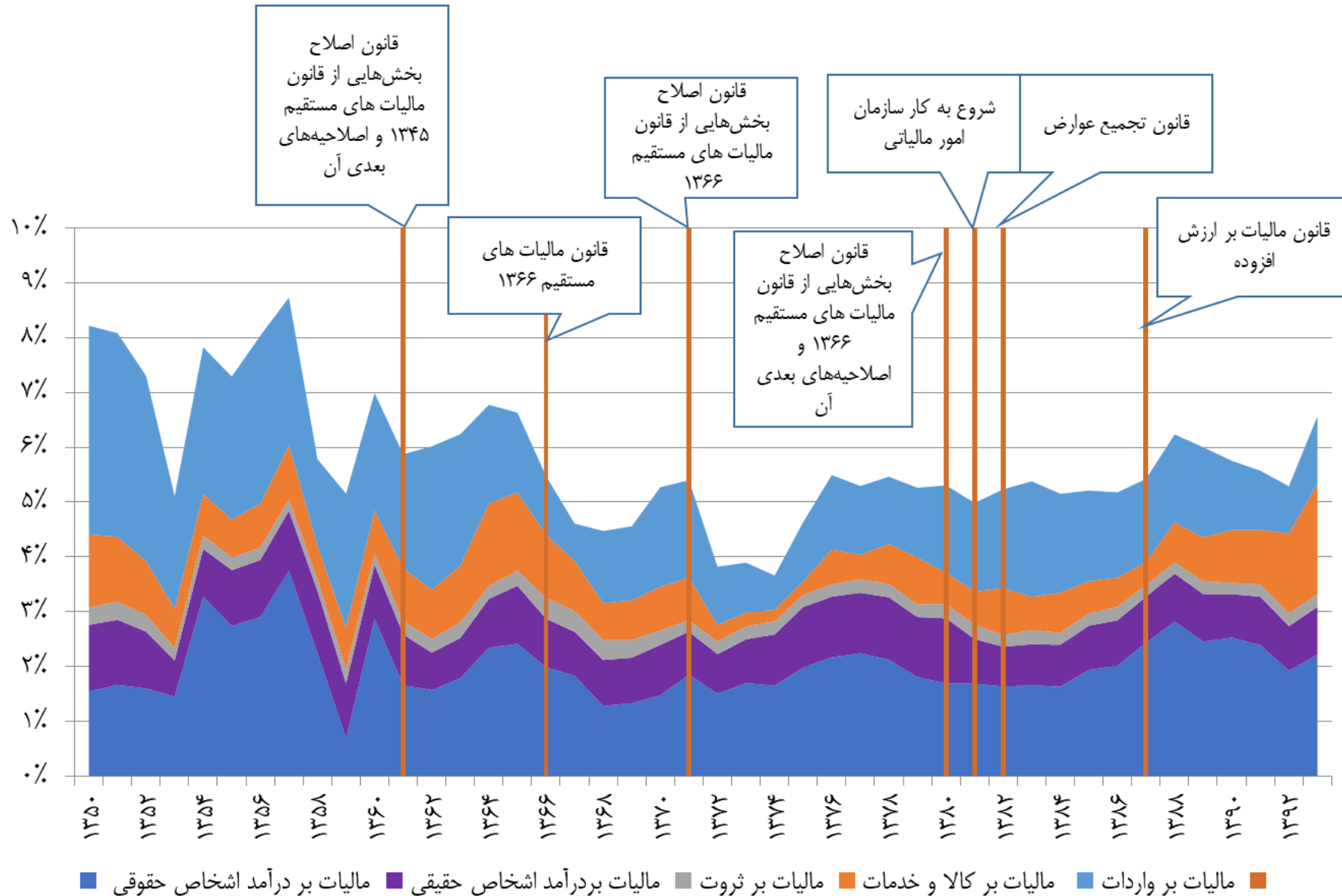
مقایسه اهمیت ابزارهای مالیاتی در ایران و جهان

میانه بازه ده ساله

منبع: GFS, OECD, UN

تغییرات قوانین و سهم درآمدهای مالیاتی از تولید

وضعیت نظام مالیاتی

چارچوب کلی اصلاح نظام مالیاتی

اصلاحات پیشنهادی کوتاه‌مدت و بلندمدت

قواعد سرانگشتی ارزیابی نظام مالیاتی

پایداری

- جلوگیری از تغییرات ناگهانی و مداوم قوانین و بخش نامه‌ها
- اصلاح سیستم مالیاتی با برنامه‌ای شفاف و بلندمدت
- وجود قواعدی مشخص برای واکنش به چرخه‌های تجاری

سادگی

- قوانین مالیاتی و رفاهی کم تعداد و قابل فهم
- سادگی فرایند تمکین
- کاهش تعاریف مختلف (درآمد و ...)
- متمرکز سازی سیستم اطلاعات
- اصلاح نظام اظهار شخص ثالث
- پیچیدگی حداقلی برای حفظ عدالت و یا برخورد با اثرات خارجی

خنثایی

- پایه گسترده
- نرخ های کم تعداد
- حفظ کارایی تولید
- حفظ کارایی مالکیت
- کاهش بروکراسی و زمان رسیدگی

عناصر کلیدی نظام مالیاتی

وظایف، جایگاه و ساختار دستگاه مالیاتی

نظام اطلاعات مالیاتی

نظام عملیاتی مالیات ستانی

ارتباط دولت با دولت‌های محلی

پایه‌ها و نرخ‌های مالیاتی

وظایف، جایگاه و ساختار دستگاه مالیاتی

- منطق و تجربه بین‌المللی در خصوص تفکیک وظایف سیاست‌گذاری، قانون‌گذاری، و اجرا چه می‌گوید؟ بر این اساس جایگاه و اختیارات سازمان مالیات باید چگونه باشد؟
- سازماندهی داخلی سازمان مالیات به چه ترتیب باید باشد؟
- دخیل کردن بخش دولتی (دستگاه‌ها) و بخش خصوصی (فعالین اقتصادی) در مراحل مختلف سیاست‌گذاری، قانون‌گذاری، و اجرا چگونه انجام می‌شود؟
- شاخص‌های کلیدی عملکرد دستگاه مالیاتی چیست؟ مسئولیت نظارت موثر بر عملکرد با کیست؟

نظام اطلاعات مالیاتی

- اهمیت طراحی نظام اطلاعات مالیاتی
- نقش داده‌های درون سازمانی و برون‌سازمانی
- تاکید بر پردازش بهینه اطلاعات در مقابل اخذ/گردآوری حداکثری
- اهمیت گزارش‌دهی شخص ثالث و مالیات‌های تکلیفی
- اهمیت تجمیع پایگاه‌های مالیاتی - رفاهی - بیمه‌ای
- تجربیات بین‌المللی در طراحی نظام اطلاعات مالیاتی
- نقش فناوری در نظام اطلاعاتی

نظام عملیاتی مالیات‌ستانی

- تعریف شاخص‌های کلیدی عملکردی
- فرآیندهای بررسی و تایید اظهارنامه‌ها
- فرآیندهای دادرسی مالیاتی
- نقش حساب‌برسان و حسابداران مالیاتی
- آموزش و کمک به مودیان برای تمکین
- انعطاف در برخورد با شرایط خاص بنگاه / فرد
- راهکارهای جلوگیری از فرار و اجتناب مالیاتی

ارتباط دولت با دولت‌های محلی

- لزوم تجمیع گزارش‌های درآمدی – هزینه‌ای ملی و منطقه‌ای
- عوارض و مالیات‌های محلی مالیات هستند!
- عوارض نوسازی و ...
- سهم شهرداری‌ها از مالیات ارزش افزوده
- تعریف قاعده ارتباط دولت مرکزی و محلی
 - اعتبارات در اختیار مناطق
 - اعتبارات تخصیص یافته
 - قواعد لازم برای محرومیت‌زدایی
- نظام ارزیابی کیفیت خدمات دولتی محلی

دورنمای پایه‌ها و نرخ‌های یک سیستم مالیاتی بهینه

مالیات بر پس‌انداز و
ثروت

توجه به کشش بسیار
بالای پایه ثروت

عوارض محلی بر اساس
ارزش املاک

مالیات‌های غیرمستقیم

دو/سه نرخ برای مالیات
بر ارزش افزوده

مالیات مقطوع برای اثرات
خارجی

پایه گسترده

مالیات بر سود شرکت‌ها

نرخ واحد

حفظ خنثایی در شکل
تأمین مالی و شکل
مشاغل

تعدیل نرخ‌ها برای
افزایش رقابت‌پذیری
بین‌المللی

مالیات بر مجموع درآمد
اشخاص حقیقی

سیستم یکپارچه مالیات
و رفاه

نرخ‌های محدود، متناسب
با کشش درآمد نسبت به
نرخ مالیات

پایه گسترده

وضعیت نظام مالیاتی

چارچوب کلی اصلاح نظام مالیاتی

اصلاحات پیشنهادی کوتاه‌مدت و بلندمدت

خلاصه اصلاحات پیشنهادی

پایه	وضعیت فعلی	کوتاه مدت	بلند مدت
درآمد شخصی	آستانه معافیت بالا بالا بودن آستانه اعمال نرخ‌های بالاتر نرخ‌های پایین سهم پایین از درآمدهای مالیاتی	تعدیل کمتر از تورم آستانه و کاهش آستانه‌های بالاتر حذف معافیت‌های ممکن اتصال سامانه یارانه/رفاه به مالیات اصلاح مالیات بر درآمد اجاره املاک و مستغلات مالیات بر سود سپرده و سهام مالیات بر عایدی سرمایه	مالیات بر جمع درآمد هدفگیری حمایت‌ها بر اساس اظهارنامه پایه گسترده نرخ‌های کم تعداد
ارزش افزوده	نرخ پایین (۹ درصد) معافیت مالیاتی بالا (۶۱ درصد مصرف) سهم قابل توجه از درآمدهای مالیاتی	افزایش نرخ از ۹ به ۱۰ درصد معرفی نرخ پایین (۴ درصد) برای برخی اقلام معاف اعمال آستانه ثبت نام و تعدیل آستانه با تورم	افزایش نرخ به ۲۰ درصد کاهش معافیت‌ها
درآمد شرکت‌ها	نرخ مالیات بالا (۲۵ درصد) معافیت‌های متعدد منطقه‌ای / رشته‌ای سهم قابل توجه از درآمدهای مالیاتی	کاهش نرخ به ۲۰ درصد ارایه تخفیف و قسط بندی به مودیان در شرایط رکودی انعطاف برای مودیان تازه وارد و کوچک	همسان سازی مالیات بر اشکال مختلف فعالیت اقتصادی
املاک و دارایی	عوارض املاک کم (کمتر از ۰,۰۱ درصد ارزش ملک)	افزایش عوارض (حداقل ۱۰ برابر وضعیت فعلی) استفاده از نقشه‌های کاداستر در کلان شهرها تسهیم درآمدها با شهرداری‌ها	بازتعریف رابطه دولتهای محلی و شهرداری و افزایش نقش مالیات‌های محلی